

вивчення опублікованих праць з точки зору досліджуваної проблеми дає нам можливість стверджувати, що дана проблема, залишаючись актуальною і практично значущою, не була предметом спеціальних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Критерії навчальних досягнень учнів початкових класів спеціальної загальноосвітньої (допоміжної) школи для дітей з порушеннями розумового розвитку. Київ – Луганськ: редакційно-видавничий відділ ЛДПУ, 2002. 94 с.

2. Миронова С.П. Методика корекційної роботи при порушеннях пізнавальної діяльності : підручник / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2014. 260 с.

3. Порядок комплектування інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0224-15>

4. Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах. Урядовий кур'єр. 20.08.2011. № 153. С. 3.

УДК 376-056.264-053.4«364»

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОГО ОБСТЕЖЕННЯ ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Олефір Ольга,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Демідова Наталія, студентка,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

Ранній вік є найбільш чутливим етапом формування мовлення у дитини, і будь-який негативний вплив у цей час є критичним. Логопедична діагностика у період раннього дитинства дозволяє вчасно виявити і скоригувати тяжкі порушення мовлення. Однак у воєнний час знайти і пройти таке обстеження може бути складним для батьків з різних причин. У статті запропоновано комплекс завдань для попереднього спостереження за дитиною вдома задля виявлення тяжких відхилень від норми у мовленні.

Ключові слова: *ранній вік, мовлення, логопедичне обстеження.*

Early age is the most sensitive stage of speech formation in a child, and any negative influence at this time is critical. The diagnosis of speech pathology in early childhood helps you identify and correct severe speech disorders over time. However, in times of war, finding and taking such a diagnosis can be difficult for parents for a variety of reasons. The article suggests a set of tasks for preliminary observation of a child at home in order to identify severe deviations from the norm in speech.

Key words: *early age, speech, speech therapy.*

Постановка проблеми. Вже минуло більше року з початку повномасштабного вторгнення, і діти, що народилися в той час, вже досягли періоду раннього віку. Однак головною проблемою у таких дітей є те, що в їх

немовленнєвий період був значно ускладнений постійним стресовим станом, що передавався від матері. І під впливом можливо скрутних умов народження, чи життя у переїздах, багато дітей зараз можуть мати затримку мовленнєвого розвитку. Тому необхідно займатися розробкою сучасних методів ранньої діагностики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Логопедичне обстеження дитини раннього віку є актуальним напрямком сучасних досліджень, але в той же час і недостатньо розробленим. Тому з кожним роком публікацій на тему раннього розвитку стає все більше, можна зазначити такі напрямки, як визначення місця логопедичного обстеження в системі комплексного вивчення, сучасний стан і перспективи послуги раннього втручання в Україні (С. Хоменко), підготовка вихователів до діагностики таких дітей (О. Мартинчук, С. Гавриленко).

Мета статті: розглянути особливості мовленнєвого розвитку дитини раннього віку та розробити комплекс завдань для попереднього обстеження мовлення в домашніх умовах.

Виклад основного матеріалу. Вчасно проведене логопедичне обстеження може змінити життя дитини з порушенням мовлення кардинально. Адже якщо не виявити затримку у мовленнєвому розвитку, то вона може перерости у інші більш тяжкі порушення. Але через ускладнені умови життя, багато батьків не мають змоги відвести дитину на якісне логопедичне обстеження для раннього віку. Тому необхідно розробити компактний комплекс завдань, що дозволить швидко і в домашніх умовах виявити значну затримку в розвитку. Однак варто зазначити, що таке обстеження не є повною гарантією порушення, а лише має за мету спонукати звернутися до певних спеціалістів. Для початку необхідно розглянути норми розвитку мовлення у дитини в ранньому віці за такими віковими періодами:

– В кінці 1 року дитина: може вимовляти прості іменники до близьких людей (мама, папа) та односкладові дієслова (дай, на); словник складає десь до 10 слів.

– В кінці 2 року дитина: прислухається до розмов дорослих, може втручатися в неї; розуміє питання і використовує їх; повторює задані їй слова дорослими; все частіше замінює спрощені слова звичайними; починає використовувати узгодження слів у реченні; виникають у мовленні прикметники та займенники.

– В кінці 3 року дитина: активно спілкується з різними дорослими та дітьми, постійно щось питає у дорослих; використовує і розуміє майже всі частини мови; ще можуть неправильно вимовлятися свистячі, шиплячі та сонори; розуміє і користується майже всіма відмінками, правильно узгоджує слова між собою, розуміє деякі узагальнення (меблі, фрукти, іграшки), використовує всі типи речень, характерним є активні спроби словотвору [2, с. 83-93].

Пропонуємо розглянути критичні симптоми, що ще до проведення самостійного обстеження означають необхідність звернення до фахівця:

- дитина не розмовляє зовсім у 2 роки або використовує лише лепет;
- дитина має паралічі, парези або інші рухові порушення;

- дитина має порушення слуху чи зору будь-якої важкості;
- дитина пасивна у спілкуванні з близькими дорослими чи іншими дітьми, не дивиться в очі;
- у дитини є діагноз пов'язаний з інтелектуальною сферою;
- дитина з нормотиповим розвитком мовлення, але раптом замовкла зовсім чи втратила мовленнєві навички після травми [1, с. 71].

Якщо жодна з вищезазначених особливостей не характерна для дитини, то варто переходити до більш глибокого дослідження її мовлення. У цьому комплексі ми пропонуємо 3 блоки завдань окремо для кожного віку дітей. І обирати треба той, що відповідає повним рокам дитини, тобто коли дитині 2 роки і 5 місяців, то це 2 роки. Таке спрощення обумовлене тим, що комплекс створений для швидкого виявлення найбільш грубих порушень мовлення. Але також, через цю незначну диференціацію, можливим буде упущення симптоматики легких розладів, саме тому це не є заміною повноцінної діагностики, а лише поштовхом до її проходження. До кожного блоку є шкалу тяжкості наявного порушення, де кожне невиконання дитиною завдання чи відхилення від нормотипового розвитку оцінюється в 1 бал, а виконання — 0 балів. Також варто зазначити, що в 1 рік оцінюються всі мовленнєві навички загалом, а з 2 років відбувається об'єднання завдань за складовими мовлення [4, с. 218-219]. Розглянемо завдання і оцінювання кожного блоку:

1 блок (1 рік). 1) Аналіз медичної документації на будь-які травми чи захворювання та термінів розвитку моторики дитини, де визначити чи є відхилення від норми (при наявності — 1 бал); 2) Проведення спостереження за мовленням дитини та реакцією на нього, тут зазначити кількість наявних слів у активному словнику дитини (якщо менше 3 слів — 1 бал); 3) Попросити дитину вказати на певну близьку їй людину (мама, тато), знайомі побутові предмети, відзначити особливості виконання (якщо не показує ні на що після багатьох спроб — 1 бал); 4) Вказати на близьку людину і запитати: «Хто це?» (не відповідає після багатьох спроб — 1 бал). Необхідно терміново звертатися до спеціаліста, коли дитина набрала 4-3 бали, 2-1 бали — є підозра на можливе порушення мовлення, 0 балів — можливий нормотиповий розвиток за умови відсутності інших скарг або легкі відхилення.

2 блок (2 роки): 1. Лексика. 1.1 Розуміння простих дієслівних інструкцій — зачини двері, принеси чашку (якщо дитина: не розуміє жодної чи більшості інструкцій — 1 бал). 1.2 Вміння називати побутові предмети, домашніх тварин за питанням: «Хто це?» (не називає більшості іменників з оточення — 1 бал). 1.3 Спостереження за наявністю у мовленні прикметників (не використовує прикметники або лиш одноразово — 1 бал). 2. Граматика. 2.1 Розуміння простих інструкцій з прийменниками — постав на стіл, поклади під стіл, принеси зі столу чашку (дитина майже всі спроби помиляється або не виконує зовсім — 1 бал) 3. Звуковимова. 3.1 Спостереження за вимовою звуків А, О, Е, П, Б, Му мовленні дитини, за потреби можна попросити назвати іграшку на певний звук (відсутні всі чи більшість приголосних — 1 бал). 4. Фонематичний слух. 4.1 Озвучення того, як говорять певні тварини (дитина не може згадати жодного звуку чи озвучує все неправильно — 1 бал). 5. Зв'язне мовлення. 5.1 Спостереження за довжиною фрази дитини (фраза

дитини менші за 3 слова — 1 бал). Необхідно терміново звертатися до спеціаліста, коли дитина набрала 7-4 бали, 3-2 бали — є підозра на можливе порушення мовлення, 1-0 балів — можливий нормотиповий розвиток за умови відсутності інших скарг або легкі відхилення.

3 блок (3 роки): 1. Лексика. 1.1 Розуміння узагальнень — показати картинки стільця, печива, дивана, крісла і попросити обрати меблі або можна просто попросити знайти меблі в кімнаті (дитина не знаходить меблі взагалі або лише один предмет — 1 бал). 2. Граматика. 2.1 Використання категорії роду — поставити питання «Чиє це?» на певний предмет (неправильно узгоджує всі слова чи лише одноразово правильно — 1 бал). [3, с. 91-92]. 3. Звуковимова. 3.1 Спостереження за вимовою звуків Ф, В, Т, Д, Н, К, Г, Х, Й у мовленні дитини, за потреби можна попросити назвати предмет на певний звук (відсутні всі чи більшість приголосних — 1 бал). 4. Фонематичний слух. 4.1 Показ дитині картинок «дим», «дім» та попросити знайти когось за вказівкою, повторити з словами «миска», «мишка» (не обирає правильної картини в жодному завданні — 1 бал). 5. Зв'язне мовлення. Спостереження за мовленням дитини на довжину фрази і зв'язність (у фразах постійно порушений граматичний зв'язок чи фраза менша за 4 слова — 1 бал). Необхідно терміново звертатися до спеціаліста, коли дитина набрала 5-4 бали, 3-2 бали — є підозра на можливе порушення мовлення, 1-0 балів — можливий нормотиповий розвиток за умови відсутності інших скарг або легкі відхилення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянувши особливості розвитку дитини у різні етапи раннього віку, ми змогли на основі цього сформулювати критичні симптоми, що мають спонукати батьків негайно звернутися до певного фахівця. А також розробили комплекс завдань для домашнього спостереження за станом дитини з 1 до 3 років, зі шкалою та оцінюванням тяжкості відхилення від нормотипових показників розвитку мовлення. Надалі варто проаналізувати співвідношення завдань між собою в кожному блоці для більшої диференціації тяжкості порушень, а також перевірити комплекс у практичному застосуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баскакова О. Ф. Раннє виявлення і профілактика мовленнєвих порушень у дітей. Таврійський вісник освіти. 2015. № 2(1). С. 70-77. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tvo_2015_2(1)_14).

2. Богуш. А. М. Маліновська Н. В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього і дошкільного віку. Підручник для студентів педагогічних коледжів (спеціальності 012 Дошкільна освіта). Київ: Видавничий Дім «Слово», 2021. 336 с.

3. Мартинчук О. В. Особливості підготовки вихователів ДНЗ до діагностики та корекції розвитку мовлення дітей раннього віку. Сучасні тенденції розвитку теорії і практики дошкільної освіти: зб. наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-20 травня 2010 р. / М-во освіти і науки України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка [та ін.]. Полтава, 2010. С. 88-94.

4.Хоменко С. О. Логопедичне обстеження в системі комплексного вивчення дітей раннього віку з порушеннями мовлення. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія «Актуальні проблеми логопедії». 2014. Вип. 19. С. 215–220.

УДК 377.8:376

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Олійник Алла, Коваль Наталя,
викладачі природничих дисциплін
педагогічного фахового коледжу
КВНЗ «Хортицька національна
навчально-реабілітаційна академія» ЗОР,
м. Запоріжжя

Стаття присвячена проблемі формування інклюзивної компетентності майбутнього вчителя початкової освіти як невід'ємного складника його готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

В публікації представлено ефективні технології навчання дітей в інклюзивному класі; приклади завдань, що сприятимуть удосконаленню інклюзивної практики випускників педагогічного фахового коледжу; методичні прийоми, що уможливають забезпечення навчальних потреб учнів в інклюзивних умовах закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: особливі освітні потреби, інклюзивне навчання, інклюзивна компетентність, інклюзивний освітній простір

The article is devoted to the problem of forming the inclusive competence of the future teacher of primary education as an integral component of his readiness for professional activity in the conditions of inclusive education.

The publication presents effective technologies for teaching children in an inclusive class; examples of tasks that will contribute to the improvement of the inclusive practice of graduates of the pedagogical professional college; methodological techniques that make it possible to meet the educational needs of students in the inclusive conditions of a general secondary education institution.

Key words: special educational needs, inclusive education, inclusive competence, inclusive educational space.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні активно впроваджується спільне навчання дітей з різними освітніми потребами в єдиному освітньому середовищі.

На жаль, в період воєнного стану, дітей, яким потрібна особлива увага і підтримка, стає дедалі більше. Сьогодні школа повинна дуже швидко пристосовуватися до індивідуальних потреб учнів та адаптовувати діяльність до викликів, пов'язаних з безпекою, воєнним станом, вимушеним переміщенням громадян на безпечні території тощо.

З огляду на зазначене, запровадження сучасних моделей організації навчання дітей з ООП потребує підготовки вчителів, які володіють методами і прийомами навчання та підтримки «особливих» дітей в умовах навчальних